

Värdegrund 2016

Kvalitetsrapport

GRUNDSKOLA

Kommungemensam förskola och skola
Utvecklingsenheten

Innehållsförteckning

Värdegrund i grundskolan.....	3
Metoder mot mobbning.....	7
Trygghetsvandringar.....	9
Likabehandlingsplan	9
Normkritiskt förhållningssätt.....	13
Elevers inflytande över sitt lärande i grundskolan.....	16
Elevers kännedom om målen	17
Elevers inflytande över utbildningen	18
Elevskyddsombud	19
Föräldrars inflytande	23
Synpunkts- och klagomålshantering.....	24
Värdegrund på Fritidshemmet	27

Värdegrund i grundskolan

Värdegrundsarbete handlar om att utveckla ett demokratiskt förhållningssätt hos elever, men även hos personalen. Området utgör grunden i läroplanen och ska genomsyra all verksamhet i den lärmiljö som eleverna kommer i kontakt med i skolan. Nedan finns rektorernas självskattningar om kvaliteten på värdegrundsarbetet i skolan och hur man arbetar med att utveckla värdegrunden samt en självskattning om trygghet och trivsel. Det finns även ett avsnitt som tar upp vilka metoder mot mobbning skolorna arbetar utifrån.

Självskattning om värdegrundsarbete

1. Personalen använder sig av elevernas vardagserfarenheter för att samtala och reflektera kring demokratiska värden. Det finns inget väl fungerande system för hantering av konflikter. Det förebyggande arbetet är inte förankrat hos alla.
2. Det finns väl fungerande verktyg för t ex konflikthantering. Värdegrundsarbetet bidrar till att en god stämning finns på skolan. Personalen lägger stor vikt vid att eleverna har kunskap och insikt om vilka de grundläggande värderingarna är. Personalen på skolan är medvetna om sin roll som förebilder och visar i ord och handling att all verksamhet omfattas av de grundläggande demokratiska värderingarna.
3. Skolan har ett väl fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap när det gäller normer och värden ökar både hos elever och lärare. Det framgår tydligt att skolan aldrig är beredd att acceptera vare sig intolerans eller främlingshat. Det finns en medveten strävan att motverka segregation och främlingskap redan i hur skolans verksamhet organiseras.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ¹			2	7	
Väster ²	1	1	6	2	3
Öster ³			3	7	4
Kommun- gem. verks ⁴			1		
Borås Stad	1 skola	1 skola	12 skolor	16 skolor	7 skolor

De allra flesta av kommunens skolor bedömer att de befinner sig på nivå 2 eller högre, vilket innebär att det finns ett värdegrundsarbete och väl fungerande verktyg vid t.ex. konflikthantering. I Stadsdelen Norr skattar sig ett par skolor på nivå 2, medan de allra flesta skolorna i stadsdelen bedömer att de är på väg mot nivå 3. I Väster är spridningen betydligt större genom att skolor har skattat sig på samtliga nivåer. Den skolan som markerat nivå 1 förklarar att det är mycket konflikter i matsalen, korridorer och på raster, vilket innebär att personalen ofta får ”göra brandkårsutryckningar”. Ungefär hälften av skolorna i Väster skattar sig på nivå 2, medan nästan lika stor andel är på väg mot eller uppnår nivå 3. Längst har skolorna i stadsdelen Öster kommit, där fyra skolor uppnår nivå 3 och sju av skolorna anser sig vara på väg mot nivå 3. Utöver dessa skattar

¹ Asklandaskolan och Bredaredskolan F-6 saknas i underlaget

² Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

³ Fjärdingskolan saknas i underlaget

⁴ CFL och Särskolan Fjärdingskolan saknas i underlaget

sig tre skolor på nivå 2. I gruppen för de kommungemensamma enheterna finns svar från en skola, vilken skattar sig på nivå 2.

Totalt sett bedömer sig de flesta (23 av 37) skolorna i Borås Stad uppnå eller vara på väg mot nivå 3, vilket innebär att det på många enheter finns ett väl fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap om normer och värden ökar både hos elever och lärare. Drygt en tredjedel av kommunens skolor skattar sig dock på nivå 2 eller lägre.

Analys

Värdegrundsarbete

De allra flesta av kommunens skolor bedömer att de befinner sig på nivå 2 eller högre, vilket innebär att det finns ett värdegrundsarbete som bidrar till god stämning, samt väl fungerande verktyg vid t.ex. konflikthantering. Personalen på dessa enheter lägger stor vikt vid kunskap och insikt om grundläggande värderingar och personalen är medveten om sin roll som förbilder och visar i både ord och handling att verksamheten omfattas av de grundläggande värderingarna.

Bland kommentarerna från skolor på nivå 2 går att läsa att personalen dagligen arbetar med att förebygga och agera vid konflikter samt att prata om demokratiska värden. Uttryckta förbättringsområden är dokumentation kring uppföljningar av kränkningar, samt rutiner för när och på vilket sätt skolans likabehandlingsteam ska kopplas in. En annan skola på samma nivå har startat en trygghetsgrupp som arbetar aktivt med värdegrundsfrågor i arbetslagen, vilket börjar märkas i verksamheten. Nästa steg är utveckling av det främjande arbetet och förebyggande åtgärder.

En skola som är på väg mot nivå 3 uttrycker att det förebyggande arbetet är väl förankrat hos alla och att det finns ett fungerande värdegrundsarbete, som bidrar till en god stämning. Detta arbete innebär exempelvis att personalen använder sig av elevernas vardagserfarenheter, samt lägger stor vikt vid kunskap och insikt om grundläggande värderingar genom samtal och reflektioner kring demokratiska värden.

Två av de skolor som skattar sig på nivå 3 anser att såväl det förebyggande arbetet som beredskapen vid akuta situationer (som finns beskrivet i skolans likabehandlingsplan) fungerar bra. I självskattningen i samband med förra värdegrundsrapporten (2014) bedömde samtliga av kommunens skolor sig på minst nivå 2, vilket kan sättas i relation till att två enheter skattar sig lägre än nivå 2 denna gång. Antalet på högsta nivå har också minskat något. Totalt sett däremot bedömer fler skolor att man befinner sig på en högre nivå (på väg mot nivå 3) än i förra rapporten.

Trygghet

I klimatundersökningen menar 89,4 procent av de svarande föräldrarna till elever i förskoleklass-årskurs 3 att deras barn känner sig trygga i skolan. 83,3 procent av de svarande anser att personalen på skolan arbetar aktivt för att alla barn skall vara trygga och må bra i skolan. Av eleverna i årskurs 4-6 svarar 94,9 procent att de känner sig trygga i skolan, vilket är en ökning med 4,4 procentenheter jämfört med förra året. 91 procent av eleverna på mellanstadiet tycker att personalen arbetar aktivt för att alla elever skall vara trygga och må bra i skolan. Bland eleverna i årskurs 7-9 svarar 89,6 procent att de känner sig trygga på skolan, jämfört med 91 procent förra året, och 73 procent av högstadiel eleverna anser att personalen arbetar aktivt för att alla elever skall vara trygga och må bra i skolan.

I denna rapport presenteras den totala bilden för eleverna i Borås Stad. Även om det är mellan 5 och 10 procent totalt sett i kommunen som anger att de inte känner sig trygga behöver inte det

betyda att det ser likadant ut på varje skola. En del skolor har fler och en del färre elever som upplever otrygghet.

Rektorer påpekar att svarsfrekvensen varit låg i årets klimatundersökning, vilket påverkar statistiken. Lägst svarsfrekvens är det bland eleverna i årskurs 4-6, där 1784 elever svarat, jämfört med 2540 svarande förra året. Bland föräldrarna i årskurs F-3 är antalet svarande 1292 jämfört med 1703 förra året. Bäst svarsfrekvens finns i årskurs 7-9, där 1843 har svarat, vilket kan sättas i relation till förra årets 2007 svarande. Totalt sett är det alltså 1331 färre svarande år 2016, jämfört med året innan. En anledning till detta sägs vara en teknisk begränsning i servern.

Värdegrundsprofil

I enheternas skattningar om värdegrundsprofilen är det endast drygt hälften som har kommenterat hur de olika påståendena är synliga i verksamheten. I kommentarerna kring påståendet huruvida personalen är aktiv i och har inflytande över det förebyggande arbetet för att främja likabehandling, tolerans och demokratiska värderingar kan man läsa att personalen är delaktig i arbetet med likabehandlingsplanen och att man arbetar dagligen med att lyfta situationer om värdegrund på grupp- och individnivå, för att alla elever ska uppleva trygghet och respekt i skolvardagen. På flera skolor är personalen delaktig i likabehandlingsgrupper eller trygghetsgrupper som träffas regelbundet. Några skolor uttrycker att man arbetar aktivt med det förebyggande arbetet och att all personal har kännedom om ansvar, rutiner och åtgärder och agerar snabbt vid misstankar om kränkning. På en av skolorna finns en särskilt schemalagd mentorstid där alla klasser systematiskt arbetar med värdegrundsfrågor utifrån ett gemensamt framtaget årshjul för hela skolan. Ett par skolor uttrycker att systematiken i det förebyggande och främjande arbetet kan vidareutvecklas.

För att få eleverna aktiva i och ge dem inflytande över det förebyggande arbetet för att främja likabehandling, tolerans och demokratiska värderingar arbetar skolorna exempelvis med trygghetsvandringar, kompisråd, kompisamtal i klasserna, gemensamt framtagna trivselregler, samt grupparbeten kring diskrimineringsgrunderna. Flera skolors elevråd är aktiva i dessa frågor, bl.a. genom att det är en stående punkt på dagordningen. En skola berättar att de tar hjälp av Friends, som ordnar aktiviteter för högstadiel eleverna. Ett antal skolor anger att detta är ett prioriterat utvecklingsområde, bl.a. för det förebyggande arbetet genom insatser som exempelvis "Bra kompis" eller fadderverksamhet, eller genom att systematiken behöver utvecklas.

För att skapa ett gemensamt förhållningssätt hos personalen där de tillämpar samma regler och bemötande arbetar skolorna med att öka medvetenheten hos all personal t.ex. genom att ta upp frågor om bemötande på konferenser, utbildningen HELA kring lågaffektivt bemötande, samt kontinuerliga diskussioner kring ramar, tillämpningar och justeringar. På ett par skolor finns dock en stor variation gällande förhållningssätt, bemötande och tillämpande av regler. Detta beror delvis på att skolorna har många nyanställda, både pedagoger och skolläda. Flera skolor ser därför detta som ett prioriterat utvecklingsområde att arbeta med. Någon skola anser sig kunna utveckla arbetet mer genom att lyfta och gå igenom olika delar av likabehandlingsplanen med den nya personalen.

På frågan om riktlinjers/planers tydlighet både när det gäller att förebygga och åtgärda mobbning och kränkningar uttrycker en hel del skolor att de har en tydlig plan mot diskriminering och kränkande behandling, samt att de använder en handlingsplan. Samtidigt upplever dock en del skolor att likabehandlingsplanen behöver implementeras i större utsträckning. Som nämnts ovan saknas kommentarer från nästan hälften av skolorna, vilket gör att vi saknar kännedom om huruvida tydliga planer och rutiner finns eller inte på alla kommunens skolor.

Skolorna berättar om olika system för tillsynen utanför lektionstid inom arbetet med att upptäcka mobbning och kränkande behandling. Dessa system innefattar bl.a. schemalagda rastvärdar med olika positioner för tillsyn på raster, i matsalen och vid bussen. Innebörden av rastvärdskap och vad som gäller vid pedagogisk måltid diskuteras regelbundet. På en del av skolorna tar rastvärdarna aktiv del i elevernas rastaktiviteter. Några rektorer uttrycker att en minskad personaltäthet har lett till minskad rasttillsyn och vuxennärvaro i skolans alla miljöer, vilket leder till en ökad risk att elever blir utsatta för kränkningar. På en del skolor finns/har funnits vuxenledda aktiviteter vissa raster, men ett par av dessa skolor har tvingats ta bort de vuxenledda rastaktiviteterna p.g.a. att organisationsförändringar utifrån budgetanpassningen gjort att det finns färre pedagoger att tillgå, både inom skolan och fritids, men också att personal inte hinner få ut sina raster och inte får någon ställtid om de ska tillbringa tid utomhus. En rektor tillägger emellertid att det ibland saknas en vilja hos pedagoger att vara utomhus, vilket leder till en frustration hos alla inblandade. Det framkommer i kommentarerna att personalen på vissa skolor är aktiv tillsammans med eleverna, medan det på andra skolor sällan är möjligt för personal att delta i elevernas rastaktiviteter eftersom personalen behöver röra sig över ett stort område. Däremot för personalen på flera skolor en dialog med eleverna med förslag på lekar och aktiviteter.

En majoritet av skolorna anser att rastvärdarna har kunskap om kritiska platser och aktivt söker upp de platserna. Vilka platser som upplevs otrygga framkommer i trivselenkäter och trygghetsvandringar.

Bland kommentarerna kring rutiner och ansvarsfördelning när det gäller att utreda, åtgärda och följa upp mobbningsituationer uttrycks att rutiner finns och att all personal har ett ansvar att ingripa, men att det inte fungerar fullt ut, vilket märkts i ett par situationer där personal inte agerat tillräckligt snabbt och tydligt. En annan skola anser att man trots fungerande rutiner och ansvarsfördelning kan bli bättre på att följa upp åtgärdernas effekter.

På frågan om skolpersonal har kunskaper om de åtgärder skolan gör när mobbning och kränkande behandling uppstår bedömer många rektorer att så är fallet. På några ställen arbetar man med att göra detta ännu tydligare för all personal. En av skolorna berättar att man har en kontinuerlig rapportering av tillbud och mobbnings-/kränkingsärenden på morgonmöten varje vecka, samt vid APT. Ett par skolor uttrycker dock att de behöver gå igenom åtgärderna vid mobbning/kränkande behandling med alla nyanställda.

Enligt flera rektorer vet eleverna i ganska stor utsträckning hur de ska gå tillväga om de upplever mobbning eller kränkande behandling och att eleverna är väl insatta i de åtgärder skolan vidtar när detta händer. Att göra eleverna insatta i åtgärderna är ett ständigt pågående arbete enligt några rektorer. Det sker bl.a. på mentorstid och genom elevrådsarbete. Precis som man anser att nyanställd personal behöver genomgångar, gäller samma sak för nya elever.

Skolorna har prioriterat olika, men det man kan utläsa är att områdena är olika prioriterade, men rektorerna kan ha tolkat frågorna på olika sätt. Däremot bör man vara medveten om att frågornas utformning i Stratsys innebär en risk för feltolkning, på det sätt att de kan tolkas antingen som att området är uppfyllt, eller som att det är ett prioriterat utvecklingsområde, vilket kan innebära att stadsdelarna (eller enskilda rektorer) kan ha tolkat frågorna på olika sätt. Det kan också vara så att man anser att området uppfylls, men samtidigt är ett prioriterat område för att upprätthålla det arbete som görs. I enheternas egna rapporter framgår emellertid om det är prioriterade områden eller inte.

De åtgärder som genomförs för att förbättra värdegrundsarbetet vilar på en kontinuerlig kartläggning och analys av de insatser som görs anser flera rektorer som uttrycker att kartläggningen

och analysen görs under strukturerade former varje år. Resultaten beskrivs sedan i likabehandlingsplanen och justeringar i verksamheten görs utifrån detta. På en skola använder man sig av mätstickor i alla klasser varannan månad, likabehandlingsenkäter, trygghetsvandringar, skolklimatenkäter, samt analyskonferenser varje halvår med elevråd, skolutvecklingsgrupp och EHT. En annan skola gör trygghetsvandringar med analys tillsammans med eleverna, vilket efterföljs av sammanställning och analys på APT. Utöver det görs enkät, klimatundersökning och elevrådsfrågor. En av skolorna upplever att kartläggningen och analysen inte genomförts grundligt, men skolan har en förhoppning om att kartläggningen och analysen framöver kommer att bli lättare då de numera har en trygghetsgrupp.

När rektorerna kommenterar frågan om huruvida både personal och elever får kompetensutveckling på vetenskaplig grund nämns som exempel HELA-projektet för all personal, löpande kompetensutveckling kring metoder, avvikelser, normer och konkreta åtgärder, samt utbildningar i normkritik, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, studieteknik och stresshantering. Andra rektorer nämner att de inte har genomfört några särskilda kompetensutvecklingsinsatser inom värdegrundsområdet under det senaste året, varav ett par menar att de behöver utveckla former för hur det ska gå till.

På de flesta kommenterande skolorna hålls återkommande samtal i både personalgruppen och elevgruppen för att hålla frågan om skolans arbetsmiljö och arbetet mot mobbning, kränkning och diskriminering levande. En del skolor lyfter kontinuerligt dessa frågor på arbetslagsmöten medan andra berättar att man gör det på flera olika nivåer: i arbetslagen, årskursträffar, EHT, APT samt vid uppdragsdialog och lönesamtal. På flera skolor beskrivs dessa frågor som en av rektors viktigaste uppgifter och rektor driver frågorna dagligen både i det löpande arbetet och vid utvärderingar, analyser och förändringsarbete. Några skolor uttrycker att samtalen i personalgruppen kring arbetsmiljö och arbetet mot mobbning och kränkningar är ett prioriterat område som kan förbättras. Vad gäller samtalen i elevgruppen berättar rektorer att de förs regelbundet i klassrummen på exempelvis klassråd och elevråd, medan andra rektorer anser att dessa samtal förs överallt varje dag. På en skola har en pedagog fått ett särskilt uppdrag att föra en mer intensiv dialog kring värdegrunden med både elever och föräldrar.

Eleverna på flera av skolorna vet hur de ska gå tillväga när de ser/upplever trakasserier eller kränkande behandling. På några skolor upplever rektorerna dock att det kan vidareutvecklas.

Metoder mot mobbning

Drygt hälften av skolorna använder övriga metoder för att förebygga och åtgärda trakasserier och kränkande behandling. Exempel på sådana är: genomförande och analys av trygghetsvandringar, enkäter, Mätstickan, samtal med elever, observationer, Lions Quest, MVP, en metod av Gunnar Höjstad med särskilt utbildad ”vuxengrupp, tjej- och killsamtal, enskilda samtal, föräldracoaching, RePulse, Cope, kamrattstödjare, värdegrundsarbete i klasserna, EQ-arbete.

Bland svaren på frågan om vilka metoder som används för att förebygga mobbning berättar en skola att man inte använder någon särskild metod, utan att man följer en väl förankrad rutin i det åtgärdande arbetet. Det främjande och förebyggande arbetet bygger på de styrkor och brister som den årliga kartläggningen, samt utvärderingen av föregående års arbete visar. Vikten av det normkritiska förhållningssättet genomsyrar verksamheten, genom en utgångspunkt i att olikheter är naturligt och berikar våra relationer. Tillåtande klimat, respekt och acceptans är ledord i arbetet med grupperna. Nolltolerans råder och alla är uppmärksamma på om mobbning skulle ske. Skolan arbetar förebyggande med Friends som ordnar aktiviteter för alla elever. Incidentrapporteringen fungerar bra och alla kan använda den kanalen för rapportering.

Metoder som nämns av flera skolor är: rasttillsyn, värdegrundsfilmer, enkäter, kompisdagar, trygghetsgrupper, gemensamma temadagar, fadderverksamhet, samt regelbundet värdegrundsarbete i alla klassrum. Annat som nämns är utbildning kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar för all personal i syfte att kunna ge rätt bemötande av elever i behov av särskilt stöd. Det dagliga arbetet kring bemötande och kompisskap ses som viktigt och att de vuxna är aktiva och reagerar på det de ser och hör, samt att skapa en acceptans för att alla är olika och att se styrkorna hos var och en. Någon skola arbetar med Lions Quests metod och en annan skola berättar om tjej- och killgrupper i samtal med elevhälsans personal.

På en skola arbetar man med kompisamtal, materialet Livsviktigt och gemensamma aktiviteter där årskurs 4-6 delas in i tvärgrupper, vilket främjar ett gott kamratskap. Utöver detta har skolan en trygghetsgrupp med kamratstödjare. Även flera andra skolor nämner kamratstödjare med främjande och förebyggande uppdrag samt trygghetsvandringar.

Projektet ”hela Väster” med ett värdegrundstema lyfts av en skola. Utgångspunkt för projektet är normbrytande beteende hos elever och handlar om att träna eleverna socialt och att förbättra språkbruket. Skolan har några enkla regler som ska gälla för alla på skolan och som förankras hos både elever och föräldrar och diskussioner förs på skolan kring vilken värdegrund som ska vara rådande. Rastvärdstiderna har utökats och rastvärdarna påminns om att vistas på särskilt utsatta platser. Dessutom håller rastpedagoger i rastaktiviteter varje dag.

I samband med terminsstarten har man på en skola en vänskapsvecka som innefattar bl.a. likabehandlingsplanen, samarbetsövningar och samtal.

Högstadiel elever på en skola utbildas för att bli mentorer mot våld – MVP. Värdegrundsarbete är skolans val – TSA – trygghet, samarbete, ansvar.

En skola nämner att de under innevarande år utforskar några ”kända” metoder för att på sikt ta beslut om man på ett mer systematiskt sätt ska använda det, medan en annan skola uttrycker att man inte använder sig av någon särskild namngiven metod ”då det avråtts från Skolverket”.

Resultat som uppnåtts

Bland resultat som uppnåtts nämns: en större uppmärksamhet hos personalen, kännedom och åtgärder i tidigt skede, minskat antal konflikter och incidenter, få fall av kränkningar/mobbningsärenden, förändrat beteende hos vissa elever, bättre samarbete med vårdnadshavare, större trygghet, bra värden i klimatundersökningen kring trygghet, lugnare arbetsmiljö. En skola som genomfört trygghetsvandringar för att kartlägga otrygga områden skriver att man nu är medveten om vilka områden som är otrygga, men att det är svårt att få till täckning i rastvärdssystemet. Trivselenkäterna har gett en medvetenhet om hur eleverna upplever skolans olika situationer och i vilka klasser det förekommer kränkningar och brist på studiero, vilket gjort att man kunnat arbeta inriktat med det i klasserna bl.a. med hjälp av elevhälsoteamet. För att skapa tryggare raster införde en skola rastaktiviteter varje dag under höstterminen, vilket hade gott resultat och eleverna upplevde rastaktiviteterna mycket positivt. Upplägget föll dock under vårterminen.

Arbetet med NPF-utbildning har gett resultat och behöver följas upp. En skola upplever att man behöver bli bättre på att alltid agera vid situationer som uppstår och agera konsekvent och tydligt för både elever och vårdnadshavare. Språkförbistring kan ofta vara ett hinder för att lyckas.

Den senaste likabehandlingsenkäten på en skola visade att elever upplever stress, att elever blir särbehandlade utifrån kön, samt att upplever att det inte diskuteras hur man behandlar varandra och hur man ser på olikheter i skolan.

Trygghetsvandringar

Har skolan under läsåret genomfört trygghetsvandringar på skolan?		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ⁵	8	3
Väster ⁶	9	3
Öster	14	0
Borås Stad	30 skolor	6 skolor

Av de svarande har 30 av kommunens skolor genomfört trygghetsvandringar. Några av de som svarat nej skriver att trygghetsvandringar kommer att utföras under vårterminen, i mars och april. En skola planerar att genomföra trygghetsvandring under höstterminen som ett led i kartläggningen inför nästa års plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Bland kommentarerna kan man läsa att den genomförda trygghetsvandringen visade att majoriteten av skolans elever är trygga både under skoldag och fritidstid. De elever som uttryckte oro får stöd av personal som agerar när situationer uppstår. En av skolornas trygghetsvandring visade att miljön runt skolan upplevs otrygg.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- På vilket sätt kan elevernas delaktighet i och inflytande över det förebyggande arbetet för att främja likabehandling, tolerans och demokratiska värderingar utvecklas vidare?
- Hur följer vi upp svaren i klimatundersökningen?

Rektor

- Hur ser systematiken ut kring arbetet med frågorna i klimatundersökningen?
- Hur ser uppföljningen ut efter genomförda trygghetsvandringar?
- Hur dokumenteras kränkningar och hur följs de upp? Hur kan detta användas för att förhindra kränkningar framöver?
- Om skolan använder en särskild anti-mobbings-metod, på vilket sätt är den framgångsrik?

Likabehandlingsplan

I Skollagen finns bestämmelser kring plan mot kränkande behandling: ”Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever”⁷.

⁵ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁶ Daltorpskolan saknas i underlaget

I Skolverkets allmänna råd om arbete mot diskriminering och kränkande behandling (2014) beskrivs de olika delar som ska finnas med i skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling, här kallad likabehandlingsplan, det handlar om främjande, förebyggande och åtgärdande arbete.

Planerna innehåller konkreta mål som utgår från slutsatserna av kartläggningarna och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ⁸	10	
Väster ⁹	11	2
Öster	15	
Kommungem. verks. ¹⁰	2	
Borås Stad	38 skolor	2 skolor

Planerna innehåller en ansvarsfördelning för utförandet av de främjande och förebyggande insatserna.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ¹¹	10	
Väster ¹²	13	
Öster	15	
Kommungem. verks. ¹³	2	
Borås Stad	40 skolor	0

Planerna innehåller en beskrivning av hur insatserna för att främja likabehandling och de förebyggande insatserna mot trakasserier och kränkande behandling ska följas upp och utvärderas.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ¹⁴	9	
Väster ¹⁵	13	
Öster	15	
Kommungem. verks. ¹⁶	2	
Borås Stad	38 skolor	0

Planerna innehåller en beskrivning av hur elever ska medverka och har medverkat i det främjande förebyggande arbetet.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ¹⁷	9	1
Väster ¹⁸	11	2
Öster	15	
Kommungem. verks. ¹⁹	2	

⁷ Skollagen 6 kap §8

⁸ Asklanda saknas i underlaget

⁹ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

¹⁰ CFL saknas i underlaget

¹¹ Asklanda saknas i underlaget

¹² Daltorp 7-9 saknas i underlaget

¹³ CFL saknas i underlaget

¹⁴ Asklanda, Gula skolan saknas i underlaget

¹⁵ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

¹⁶ CFL saknas i underlaget

¹⁷ Asklanda saknas i underlaget

¹⁸ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

¹⁹ CFL saknas i underlaget

Borås Stad	37 skolor	3 skolor
-------------------	------------------	-----------------

I förekommande fall... fritidshemmet framgår tydligt i planerna.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr²⁰	7	1
Väster	9	3
Öster	12	1
Kommungem. verks.²¹	1	1
Borås Stad	29 skolor	6 skolor

Med några undantag har skolorna i Borås Stad likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling som uppfyller de krav som ställs i lagar och förordningar. Ett undantag kan sägas vara frågan om fritidshemmet synliggörs i planerna. Där är det drygt 20 procent som svarar nej på den frågan.

Rutiner för hur elever och deras vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr²²		1	5	4
Väster²³		1	9	3
Öster		1	12	2
Kommungem. verks.²⁴			1	1
Borås Stad		3	27	10

Rutiner för hur personalens respektive rektors anmälningsskyldighet ska fullgöras.

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr²⁵		1	2	7
Väster²⁶		1	7	5
Öster			11	4
Kommungem. verks.²⁷			1	1
Borås Stad		2	21	17

Rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras.

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr²⁸			3	7

²⁰ Asklanda saknas i underlaget

²¹ CFL saknas i underlaget

²² Asklanda saknas i underlaget

²³ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

²⁴ CFL saknas i underlaget

²⁵ Asklanda saknas i underlaget

²⁶ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

²⁷ CFL saknas i underlaget

²⁸ Asklanda saknas i underlaget

Väster²⁹		1	8	4
Öster		1	11	3
Kommungem. verks.³⁰			1	1
Borås Stad		2	23	15

Ovanstående rutiner fungerar i stor eller mycket stor utsträckning på de flesta skolor i Borås Stad.

Utveckling av likabehandlingsarbetet

Nedan redovisas vad skolor har uttryckt vara delar i likabehandlingsarbetet som behöver utvecklas.

Några skolor tar upp att implementering av planen behöver fortgå för all personal på skolan. En skola skriver att det främjande arbetet och elevernas kännedom om begrepp, lagar och regler behöver aktualiseras. Flera skolor menar att det finns behov av att utveckla det främjande och förebyggande arbetet. De skolor som inte bedömer att de kommit så långt i sitt arbete uppger att planen behöver implementeras hos elever, vårdnadshavare och personal. Andra skolor säger att vårdnadshavares delaktighet kan öka. En skola tar upp elevperspektivet och nämner att många elever menar att det inte diskuteras om hur man behandlar varandra och hur man ser på olikheter på skolan. En annan skola skriver att det uppföljande arbetet vid mobbningsfall och kränkning behöver förbättras. När en skola får många nyanlända ställer det krav på att arbeta med likabehandling då många olika kulturer ständigt möts och detta uttrycks som ett utvecklingsområde. En skola tar upp utveckling av att följa rutiner för incidentrapporter och att klasserna har ett aktivt värdegrundsarbete. Flera skolor tar upp att fritidshemmet behöver inkluderas mer i arbetet. Andra skolor behöver utveckla sina strukturer för likabehandlingsteamet och elevhälsoteamet. Flera skolor vill utveckla arbetet genom fler vuxna i skolan, och en skola säger att de saknar resurser för viktiga personalkategorier. Någon skola tar upp att man vill utveckla mentorstiden för att arbeta med trivsel och likabehandling, motverka stress och att utveckla en förenklad variant av likabehandlingsplanen där eleven lätt kan se vart de ska vända sig om hen upplever sig diskriminerad eller kränkt. En annan skola lyfter även behov av utbildning i normkritiskt förhållningsätt, utbildning rörande olika kulturer och traditioner. Någon skola efterfrågar stöd utifrån från mer kunnig personal.

Analys

De allra flesta skolorna uppger att de har likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling som uppfyller kraven i lagar och förordningar. Flera skolor tar dock upp att likabehandlingsplanen görs om eller kommer att göras om under läsåret, bl.a. för att få en tydligare struktur och få en bättre implementering bland elever, personal och vårdnadshavare. Vår tolkning är att det står för en ambition att göra likabehandlingsplanen till ett levande dokument som är väl känt av alla och som kan fungera som ett stöd i likabehandlingsarbetet.

Likabehandlingsplanen

Någon skola tar upp att de konkreta målen i planen utgår från slutsatser och kartläggningar och pekar samtidigt på att arbetet med att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling behöver utvecklas mer i arbetslagen. En annan skola tar upp att planen innehåller beskrivningar av när olika insatser ska utvärderas men det framkommer inte lika tydligt hur utvärderingen ska ske. Det är en viktig slutsats att formerna för utvärdering behöver fastställas. Det är ju också något både elev och lärare behöver vara involverade i. En skola beskriver hur eleverna ak-

²⁹ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

³⁰ CFL saknas i underlaget

tivt medverkat i det främjande förebyggande arbetet genom klassråd, lagråd och stormöten på fritidshemmet. En annan skola tar upp ett det finns en beskrivning av hur eleverna ska medverka men att skolan behöver stärka engagemanget för att få med eleverna i arbetet. I klimatundersökningen på frågan om lärarna bemöter eleven med respekt svarar 84 procent av eleverna i åk 7-9 att det stämmer bra eller helt och hållet. 16 procent av eleverna menar att det stämmer dåligt eller inte alls. Detta visar att det finns behov av fortsatt fokus på bemötande och att fortsätta samtalen om bl.a. normer och attityder. Bland eleverna i åk 4-6 är andelen högre, 92 procent, som menar att lärarna bemöter eleven med respekt. För eleverna i de lägre åldrarna (f-klass till åk 3) har 95 procent av föräldrarna uttryckt att det stämmer bra eller helt och hållet att lärarna respekterar deras barn och 98 procent av föräldrarna menar att eleverna respekterar lärarna. Respekt kan givetvis betyda många olika saker och här behöver den enskilda skolan ta hjälp av elever och deras föräldrar för att synliggöra vad begreppet betyder för dem. På frågan till föräldrar, med barn i f-klass till åk 3, om deras barn blir respekterat av andra barn är andelen något lägre. 83 procent av föräldrarna menar att deras barn blir respekterat av andra barn och att 75 procent av personalen arbetar mot trakasserier och kränkningar. Skolor har olika metoder och arbetssätt kring detta som är värda att spridas till andra och det finns förmodligen ett lärande som kan ske mellan skolor då de i olika grad har lyckats att skapa engagemang bland eleverna för likabehandlingsfrågor. Ett utvecklingsområde när det gäller likabehandlingsplanen i Borås Stad är att se till att alla fritidshem synliggörs i planerna. De allmänna råden³¹ tar upp att Skolinspektionen konstaterat att en vanlig brist är att det upprättas en gemensam plan för skolenhet och ett fritidshem där de enskilda verksamheternas specifika förutsättningar inte framkommer.³² Det borde vara självklart att både skolans och fritids verksamheter tas upp och belyses i planen.

Arbete med olika rutiner

En skola ger exempel på hur information skickas ut till föräldrar om rutiner för anmälning av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. En annan skola säger att planen ligger på hemsidan. Ytterligare en skola som anger att dessa rutiner fungerar i liten utsträckning menar att implementeringen inte skett fullt ut och en annan skola planerar för ytterligare utbildningsinsatser.

Någon skola säger att det genomförts många anmälningar till IFO i enlighet med anmälningsplikten och att rektor står som ansvarig för att personalen inte ska hamna i konflikt med elever för att inte riskera relationen till eleven. Andra skolor menar att rutinen kring anmälningskyldigheten kan förbättras. Några skolor menar att skolan har en låg ribba för att skolan ska handla aktivt. När det gäller rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras så lyfter någon skola att det finns brister i dokumentationen. Många skolor har bedömt att rutinerna fungerar i mycket stor utsträckning, men utifrån kommentarer från de skolor som menar att rutinerna fungerar i stor utsträckning drar vi slutsatsen att skolor kan ha olika utvecklingsområden när det gäller rutinerna och här har förutom rektorer också elevhälsan i stadsdelen ett ansvar för att sprida goda sätt att arbeta och åstadkomma lärande. Det finns i staden också yrkesnätverk där olika kompetenser inom elevhälsan möts och som skulle kunna användas till att utveckla kunskap om goda processer och rutiner.

Normkritiskt förhållningssätt

Självskattning om genus

1. Skolan visar i sitt arbete att människor är olika och samtalar om det tillsammans med eleverna. Personalen lyfter värden som allas lika värde och jämställdhet mellan kvinnor och

³¹ Allmänna Råd Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (2014)

³² Allmänna Råd Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (s. 42, 2014)

män. Det saknas dock ett medvetet förhållningssätt som främjar stereotypa könsroller. Det saknas medvetenhet om att man bemöter pojkar och flickor på olika sätt.

2. Personalen för återkommande samtal om sina egna normer, attityder och föreställningar och om hur man bemöter varandra och eleverna. Personalen har återkommande diskussioner om hur skolans miljö och aktiviteter ger flickor och pojkar samma möjligheter att utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Personalen belyser för eleverna att det finns olika familjekonstellationer, relationer och sexuella identiteter för att bidra till likvärdighet och att se olikheter som en tillgång.

3. Personalen är uppmärksam på sitt bemötande av pojkar och flickor och ger dem möjligheter att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. Personalen motverkar medvetet traditionella könsmönster genom att visa på alternativ och inspirera till nya upptäckter både i olika aktiviteter och i lärmiljön. Personalen får den kompetensutveckling som krävs för att vi professionellt ska kunna utföra våra uppgifter.

	1	På väg mot	2	På väg mot	3
Stadsdelen Norr ³³		2	3	4	
Stadsdelen Väster ³⁴		4	5	3	1
Stadsdelen Öster			7	7	1
Kommungem. verks. ³⁵			1	1	
Borås Stad		6 skolor (6)	16 skolor (27)	15 skolor (7)	2 skolor

I jämförelse med rapporten från 2014 syns en tydlig skillnad att fler skolor har utvecklat sitt arbete till en högre nivå. I tabellen är siffran inom parentes från 2014 och 2016 är det 17 skolor som befinner sig på de högsta nivåerna mot 7 skolor för två år sedan.

I vilken utsträckning finns det ett normkritiskt förhållningssätt i undervisningen?

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr ³⁶		2	8	
Väster ³⁷		6	7	
Öster		2	10	3
Kommungem. verks. ³⁸		1		1
Borås Stad		11 skolor	25 skolor	5 skolor

HBTQ-kompetens

I läroplanen Lgr11 slås fast att ingen i skolan ska diskrimineras på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck eller sexuell läggning. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Insatser som gjorts eller utbildningar som personalen har gått kan vara Borås Stads jämställdhetsutbildning, egna utbildningsinsatser kring likabehandling och bemötande av olikheter, Olika – lika en styrka som rektorer gått och spridit på sin skola, genusutbildning, nätmobbning, normkritik, normer och frågor rörande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), elevhälsans personal har

³³ Asklanda saknas i underlaget

³⁴ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

³⁵ CFL saknas i underlaget

³⁶ Asklanda saknas i underlaget

³⁷ Daltorp 7-9 saknas i underlaget

³⁸ CFL saknas i underlaget

genomgått utbildningar, besök från RFSU, skolkurator har hållit i HBTQ-dagar för personal och elever. Andra insatser handlar om att personal mötts och diskuterat de nya allmänna råden för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Många skolor anger även att inga särskilda utbildningar eller satsningar har gjorts.

Det skolorna anger som resultat av utbildningar och satsningar är en ökad förståelse och medvetenhet om HBTQ. En skola anger att graden av acceptans mot kränkningar och trakasserier bland elever har sjunkit. Någon annan menar att det finns en större öppenhet. Medarbetare med olika sexuell läggning har också berikat diskussion och kompetens.

När det gäller elevernas utbildning har som exempel RFSU besökt klasser på högstadiet, HBTQ ingår som en naturlig del i undervisningen på mellanstadiet på en skola. På flera skolor ingår detta i den ordinarie utbildningen.

Analys

Normkritiskt förhållningssätt

Många fler skolor än tidigare (2014) uttrycker att de kommit ganska långt, nivå 3 eller på väg mot 3, i att utveckla förhållningssättet kopplat till genus. Slutsatsen av rektorers bedömning är att samtal förs regelbundet på skolorna kring de egna normerna, attityderna och föreställningarna och om hur man bemöter varandra och eleverna. Det diskuteras också på vilket sätt verksamheten kan ge pojkar och flickor samma möjligheter att utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Intressant blir sedan när denna bedömning kopplas till frågan om det finns ett normkritiskt förhållningssätt i undervisningen. I viss mån går det att tolka utfallet som att skolor i mindre utsträckning ser resultaten av diskussionerna i undervisningen. Då ska också sägas att normkritiskt förhållningssätt är mycket större än medvetenhet om genusaspekten och att det under en längre tid har varit ett fokus på genus. Det normkritiska perspektivet inte har lyfts lika mycket. Ett normkritiskt perspektiv går att koppla till diskrimineringsgrunderna och är därför ett viktigt område att utveckla ett kunnande kring. I en rapport³⁹ konstateras att grunden till att diskriminering, trakasserier och kränkningar uppstår kan kopplas till de normer som finns i verksamheterna. När företeelser, uppförande och utseenden betraktas som ”normala” eller ”onormala” byggs gränser och hierarkier i verksamheterna. Diskriminering, trakasserier och kränkningar har ofta fler anledningar och handlar om maktrelationer baserade på kön, sexualitet, etnicitet, funktionshinder, religion och av andra skäl som faller under rubriken annan kränkande behandling, bl.a. materiella resurser, utseende och ålder. Att ha ett normkritiskt förhållningssätt är en möjlighet att komma till rätta med diskriminering och kränkningar.

Det kan vara svårt att få syn på och kanske också att konkretisera, även om skolan har ett normkritiskt förhållningssätt i stort, vilket också är något en skola tar upp. En skola har arbetat med sitt språkbruk utifrån de familjebilder som finns och skolan har en genomtänkt strategi för hur man väljer högläsningböcker så att olika barn ska känna igen sig olika gånger. En annan skola tar upp att det på skolan finns olika syn på om det finns ett normkritiskt perspektiv. Några skolor tar i sina kommentarer upp att de arbetar aktivt med att eleverna ska ifrågasätta och har ett kritiskt förhållningssätt vilket också beskrivs i skolans pedagogiska planeringar. Ytterligare en skola tar upp att innehållet på mentorstiden har möjliggjort att ett normkritiskt förhållningssätt kan tillämpas på skolan. Några skolor har identifierat att personalen inte fått tillräckligt med kompetensutveckling för att nå nivå 3 och lyfter behovet av kompetensutveckling när det gäller normkritiskt förhållningssätt.

HBTQ

Skolorna arbetar med målet att undervisa kring HBTQ i olika grad. Troligtvis är det betydelsefullt att ta externa föreläsare till skolan, inte minst för att eleverna ska få möta personer som har egna

---

³⁹ Diskriminerad, trakasserad, kränkt? (Skolverket, 2009)

erfarenheter av att leva som HBTQ-personer. Däremot är det viktigt att poängtera att frågan inte får reduceras till en enstaka händelse någon gång per läsår, utan att den bör rymmas även inom ordinarie undervisning. För att detta ska kunna ske krävs det att all personal har kompetens inom detta område. Något som är värt att uppmärksamma är sättet utbildning i HBTQ-frågor erbjuds till eleverna. Handlar det om ett normkritiskt arbete eller ett arbete som bygger på tolerans? Skillnaden mellan dessa båda perspektiv beskrivs av Skolverket på följande sätt: ”Det normkritiska perspektivet skiljer sig från det som kallas toleransperspektivet. Ett toleransperspektiv innebär i första hand att fokus ligger på att skapa förståelse och empati för människor som utsätts för diskriminering. En risk med ett sådant perspektiv är att normer inte synliggörs utan snarare befäster dem, eftersom det skapar föreställningen om ett ’vi’ som ska tolerera ett ’dom’.”⁴⁰ Att pedagogerna ges möjlighet att diskutera toleransperspektiv kontra normkritiskt perspektiv är viktigt, eftersom deras förhållningssätt påverkar eleverna i stor utsträckning.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslag

- Hur ser vi på läroplanens uppdrag att motverka traditionella könsroller? Hur kan vi arbeta med detta uppdrag i praktiken?
- Vilka förväntningar har vi på flickor respektive pojkar? Hur bemöter vi flickor respektive pojkar? Hur vet vi det?
- Hur hanterar vi maktlekar på skolan?
- Hur ser vi på tolerans kontra normkritik?
- Hur kan vi återkommande lyfta frågor kring HBTQ i vår ordinarie undervisning?

Rektor

- Vilken fortbildning behöver personalen när det gäller normkritiskt förhållningssätt?
- Hur kan kollegialt lärande med fokus på det egna förhållningssättet ske?
- Hur kan frågor kring normkritik och HBTQ belysas i de yngre årskurserna?

Huvudman

- Finns det kommungemensamma behov av att utveckla arbetet med normkritiskt förhållningssätt i grundskolan?

Elevers inflytande över sitt lärande i grundskolan

Självskattning om elevers inflytande över sitt lärande

1. Eleverna har litet inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen.
2. Eleverna har inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen.
3. Eleverna har stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr41		1	3	6	

⁴⁰ Skolverket (2013) *Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder*

⁴¹ Asklandaskolan saknas i underlaget

Väster ⁴²		3	8	2	
Öster		1	7	6	1
Kommungemverks ⁴³			1		
Borås Stad		5 skolor(1)	19 skolor (32)	14 skolor (8)	1 skola

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

Huvuddelen av rektorerna skattar att eleverna har inflytande över lärandet och undervisningen samt att eleverna är medvetna om målen i olika ämnen. I jämförelse med rapporten från 2014 syns en tydlig skillnad att fler skolor har utvecklat arbetet med elevernas inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet i undervisningen till en högre nivå. I tabellen är siffran inom parentes från 2014 och 2016 är det 15 skolor som befinner sig på de högsta nivåerna mot 8 skolor för två år sedan.

Elevers kännedom om målen

Självskattning om elevers kännedom om målen

1. Elevernas kännedom om målen i olika ämnen varierar.
2. Eleverna har relativt god kännedom om målen i olika ämnen.
3. Eleverna är medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ⁴⁴		1	1	5	3
Väster ⁴⁵		1	2	9	1
Öster		1	4	9	1
Kommungem verks ⁴⁶			1		
Borås Stad		3 skolor	8 skolor	23 skolor	5 skolor

28 av 39 rektorer bedömer att eleverna är på väg mot eller har nått en nivå där de är medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen.

Analys

Elevers inflytande över sitt lärande

Trots att arbetet med bedömning för lärande - BFL, på de flesta skolor pågått i mer än sex år är det endast en rektor som bedömer att skolan är framme vid att eleverna har stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen. Kärnan i BFL-arbetet utgörs av att eleverna är medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen och detta borde vara uppnått på ett flertal skolor. I sina kommentarer lyfter många rektorer att graden av inflytande varierar mellan olika ämnen och lärare men att tydliga tecken finns att det utvecklas positivt. En modell för pedagogiska planeringar där elevens inflytande skrivs fram nämns som ett verksamt redskap. Elevens inflytande över innehållet kan utvecklas betydligt mer enligt flera rektorer och någon menar att eleverna har mer inflytande över formerna och upplägget eftersom alla styrs av det centrala innehållet. Rektorena beskriver att elevernas inflytande ökar med stigande ålder och menar att eleverna uttrycker att de har inflytande över regler och att lärarna tar hänsyn till deras åsikter.

En stor del av skolorna har elevledda utvecklingssamtal och på flera skolor eleverna arbetar med någon form av matriser kring kunskapsutveckling inför utvecklingssamtalen. En rektor trycker på

⁴² Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁴³ CFL, Fjärding grundsär saknas i underlaget

⁴⁴ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁴⁵ Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁴⁶ CFL, Fjärding grundsär saknas i underlaget

vikten att göra detta mer systematiskt från åk 1 och framåt för att tydliggöra en progression i hur eleverna tränas i att ta ett mer reellt och underbyggt elevinflytande kring sin skolvardag i allmänhet och undervisning i synnerhet. En annan rektor lyfter utmaningen med nyanlända elever som saknar skolbakgrund då det inte alltid är självklart att eleverna förstår eller klarar av att ha det inflytande som förväntas av dem.

Elevers kännedom om målen

I rektorernas kommentarer framgår att elevernas insikter om målen varierar efter ålder och mognad. Resultaten från skolklimateundersökningen anförts och för åk 4-6 är det 89,6 procent av eleverna som uttrycker att de vet vad de ska kunna för att nå målen och för åk 7-9 är det 72,9 procent av eleverna. Det är en tydlig minskning jämfört med 2014. Flera rektorer framhåller skolans uthålliga och aktiva arbete med BFL och att eleverna efterhand som de blir äldre blir mer och mer medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen. Rektorer ger exempel på hur eleverna får ta del av kursplaner och läroplaner och arbetet för att de skall förstå vad man skall kunna när man avslutat ett läsår och vad som krävs inför de nationella proven. En skola beskriver hur de börjar varje lektion med att uttala och synliggöra aktuella mål och några jobbar med att utveckla detta arbete bland annat genom Dextermodulen.

Elevers inflytande över utbildningen

Klassråd / Elevråd

När det gäller klassråd och elevråd finns detta formella elevinflytande på alla grundskolor i Borås. Frekvensen för dessa varierar mellan 1 gång/vecka till 2 gånger/termin. Vanligast för klassråd är 1 gång varannan vecka med endast något undantag. För elevråd är det klart vanligast med 1 gång/månad men någon skola har två per termin och någon varje vecka.

Innehållet på mötena har bred spridning och rör mest elevnära frågor, regler och inflytande. Det finns möjlighet för eleverna att lyfta vilka frågor de vill utifrån klassrådets diskussioner. I sina kommentarer lyfter rektorerna olika exempel på hur elevrådet organiserats, ofta per stadium med ansvariga pedagoger som stöttar eleverna i genomförandet. Flera rektorer har ambitionen att delta. Det framgår också att det inte är självklart att eleverna själva håller i sina möten.

Frågor kan behandla miljö, mat, trivsel och gemensamma aktiviteter, värdegrund, undervisningens tillgänglighet och schemafrågor. Flera rektorer nämner förslag till allmänna förbättringar. På någon skola arbetar eleverna med utvärderingar av likabehandlingsplan och trivselenkäter.

Hur det fungerar i klassen och raster, trygghet, skolgård och arbetsro är också vanliga i underlaget, liksom uppdrag till/från Elevrådet, uppdrag till föräldraråd är vanliga punkter på mötena. Några skolor framhåller även hur elevråden lyft frågor till nämnden om bl.a. renovering. Några rektorer lyfter undervisning, kunskapsinnehåll, BFL-arbetet och vad man lär sig som frekvent innehåll på klassråd och elevråd. I några fall framgår att rektor får alla protokoll och mailar kommentar och svar på deras protokoll.

Klimatundersökningen

I klimatundersökningen uttrycker 87,5 procent av eleverna i åk 4-6 att det stämmer bra eller mycket bra att lärarna tar hänsyn till elevernas åsikter. För åk 7-9 är motsvarande siffra 70 procent.

76,5 procent av eleverna i åk 4-6 anser att de får vara med och tycka till om skolans regler. För åk 7-9 är det endast 48,2 procent av eleverna som menar att det stämmer bra eller mycket bra.

När det gäller uppmuntran att delta i klassråd och elevråd uppger 85,2 procent av eleverna i åk 4-6 att det stämmer bra eller mycket bra. 65,6 procent av eleverna i åk 7-9 håller med om detta.

Åtgärder för att förbättra elevers möjligheter till inflytande

På frågan om vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra elevers möjligheter till inflytande lyfter rektorerna samråd med elevrepresentanter i exempelvis likabehandlingsarbetet. En tydlighet i hur klassråd kopplas till elevråd framhålls och på några skolor finns även stormöte för att engagera eleverna i inflytandet över skolan. Det kontinuerliga arbetet med BFL och undervisning om demokratiska former och inflytande är andra insatser som nämns. Skolledningens direkta närvaro i elevrådsarbetet betonas av någon rektor och även möjligheten för elevrådet att äska pengar för elevfrämjande åtgärder. Införandet av fritidsråd ger ytterligare möjligheter till elevinflytande och förekommer på några skolor. En rektor har låtit all personal genomgå Skolverkets utbildning kring elevers inflytande och delaktighet under 2016.

Vilka resultat har dessa åtgärder fått?

På frågan om vilka resultat man kan se lyfter någon rektor ett samarbete med Friends, andra framhåller ett demokratiskt förhållningssätt på skolan. Några skolor ger exempel på hur elevernas egna engagemang växer allt mer när det blir tydligt att inflytandet ger effekt och det skapar en större trivsel och en högre arbetsro bland eleverna i skolans alla lärmiljöer.

En rektor beskriver hur elevernas önskemål om ytterligare lekplatser har resulterat i en anpassad lekplats, som lokalförsörjningskontoret och kommunens anpassningskonsulent tagit fram. En annan rektor lyfter fram kraften i elevintervjuer för att elever ska ta ansvar både för skolarbetet och miljön på skolan. Andra framhåller betydelsen av att säkerställa att det finns ett system för kommunikationen mellan skolledningen och eleverna och att personalen behöver bli bättre på att förklara för eleverna dels vad de har inflytande över och dels när något har gjorts som är en direkt följd av elevernas försök till inflytande.

Elevskyddsombud

Finns elevskyddsombud?

Stadsdel	Ja	Nej
Norr	4	4 skola
Väster	4	8 skolor
Öster	2	13 skolor
Kommungem verks ⁴⁷	1	1
Borås Stad	11 skolor	25 skolor

Har elevskyddsombudet fått utbildning?

Stadsdel	Ja
Norr	3
Väster	2
Öster	1
Kommungem verks ⁴⁸	1
Borås Stad	7 skolor

Endast Sjömarkensskolan är F-6-skola. Övriga 6 skolor är 7-9 skolor.

Har elevskyddsombudet haft uppdrag?

Stadsdel	Ja	Nej
----------	----	-----

⁴⁷ CFL saknas i underlaget

⁴⁸ CFL saknas i underlaget

Norr	3	2 skola
Väster	4	4 skolor
Öster	1	10 skolor
Kommungemen verks ⁴⁹	1	1
Borås Stad	9 skolor	17 skolor

Elevskyddsombud finns främst i åk 7-9 och på några enstaka F-6 skolor. Det är viktigt att komma ihåg att styrdokumentet inte kräver elevskyddsombud på F-6.

I de flesta fall har elevskyddsombuden fått utbildning och har också haft uppdrag. Uppdragen handlar om att medverka vid LSG och Skyddsron, delta i uppföljning med skolledning etc. Det betonas att det är viktigt med någon som ser på skolans arbetsmiljö ur elevernas synvinkel och på någon skola medverkar elevskyddsombudet vid det systematiska arbetsmiljöarbetet. Exempel ges även där elever samverkar med likabehandlingsgruppen i analysen av resultaten från mätstickan bland alla elever på skolan. Några F-6 skolor har valt att lägga elevskyddsombudsfunktionen på elevrådet med elevrepresentanter som deltar i skyddsron och trygghetsvandringar.

Analys

Rektorens skattning per stadium är i linje med elevernas svar i klimatundersökningen där eleverna i åk 4-6 uttrycker att de har mer inflytande än vad eleverna i åk 7-9 uttrycker. Rektorens bild är dock mer positiv än elevernas. En tydlig förbättring med 7 procentenheter i åk 7-9 mellan 2014 och 2016 finns också när det gäller om lärarna tar hänsyn till elevernas åsikter.

Klimatundersökning	Åk 4-6		Åk 7-9	
	2014	2016	2014	2016
Det stämmer bra eller mycket bra att...				
Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter.	88,8%	87,5%	62,8%	70%
Lärarna bemöter mig med respekt	91,2%	91,6%	82,6%	84,1%
Jag får vara med och tycka till om skolans regler.	76,8%	76,5 %	50,3%	48,2%

Det är glädjande att en tydlig majoritet av eleverna känner sig respektfullt bemötta i våra skolor men trots att det blivit bättre sedan 2014 så är det ändå 148 elever i åk 4-6 och 293 elever i åk 7-9 menar att det inte stämmer eller stämmer dåligt.

Elevsvaren visar att skolan behöver utveckla återkopplingen till eleverna hur deras åsikter påverkar planering och innehåll i verksamheten. Att hälften av eleverna i åk 7-9 fortfarande efter att det tydliggjordes i förra rapporten inte upplever att de får vara med om att tycka till om skolans regler kräver insatser. Det finns skolor med rutiner för elevintervjuer och stormöten som kan vara vägledande för att utveckla arbetet.

I Skolverkets allmänna råd *Planering och genomförande av undervisningen – för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan* framgår på flera ställen att *alla elever enligt läroplanen ska få ett reellt inflytande på arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att inflytandet ökar med stigande ålder och mognad.*⁵⁰

I den här rapporten skiljer vi på formellt inflytande och inflytande över lärande och undervisningens innehåll, där det formella inflytandet är kopplat till klassråd, elevråd, skolråd. Det framgår i underlagen till rapporten att elevers inflytande över lärandet och undervisningen ser olika ut i de olika grundskolorna. I majoriteten av skolorna i Borås har eleverna inflytande över lärandet och undervisningen och har relativt god kännedom om målen i olika ämnen. En

⁴⁹ CFL, Erikslund grundsär, Fjärding grundsär saknas i underlaget

⁵⁰ Skolverkets allmänna råd för planering och genomförande av undervisning, s 11

rektor har skattat sin skola på högsta nivån i självskattningen; nivå 3 innebär att eleverna har stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen, När det gäller om eleverna är medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen så är det 5 rektorer som skattat sina skolor på högsta nivån

Klimatundersökningen 2016 visar att 89,6 procent av elever i åk 4-6 tycker att det stämmer bra eller helt och hållet att de vet vad de ska kunna för att nå målen i olika ämnen. Motsvarande siffra för elever i åk 7-9 är 72,9 procent. Det är för båda stadierna en viss tillbakagång sedan mätningen 2014 och resultatet uttrycker fortsatt att kännedom om målen i ämnena försämras ju äldre eleverna blir. Även om det ser bra ut med nästan 90 procent i åk 4-6 så innebär det att 184 elever på mellanstadiet i Borås Stads skolor menar att de inte vet vad de ska kunna för att nå målen. För högstadiet handlar det om 496 elever. Dessa elever har inte det inflytande över sitt lärande som de har rätt till.

Skolinspektionens regelbundna granskning 2013 kritiserade 19 av 39 grundskolor i Borås stad för brister i att *eleven ska ges ett reellt inflytande på undervisningen*, och bland dem 7 av 9 högstadieskolor. Fortfarande är det tvärtemot styrdokumentens intentioner och elevernas upplevelse av inflytande minskar med stigande ålder. Borås stads långsiktiga arbete med *Bedömning för lärande*, som innebär att eleverna är väl medvetna om målen och vet var man befinner sig i förhållande till målen, borde göra så att fler elever får ett reellt inflytande över sin skolsituation. Samtliga skolor i Borås ska nu arbeta med bedömning för lärande. Grundpremisen i BFL är att varje elev förstår vad som läras.

Skolverket redovisar på sin webbsida [Forskning för skolan](#) vilka orsaker som ligger bakom det minskande inflytandet:

"Forskning visar att det är ovanligt att elever utövar inflytande över ämnesinnehåll och undervisningsformer. --- För de lägre åldrarna är det vanligare med ämnesövergripande och experimenterande undervisning, som uppmunt- rar till att bidra med eget inflytande och egna erfarenheter.---

För att elever ska vilja utöva inflytande över ämnesinnehåll och undervisningsformer är det viktigt att de får re- spons på det de bidrar med. Elever får oftast respons i samband med bedömning eller prov och därför är det viktigt att introduktionen av uppgifter hänger ihop med bedömningen av dem. Det hjälper alltså inte om elever erbjuds inflytande och frihet vid introduktionen om det ändå redan är bestämt vad som efterfrågas och hur detta ska redo- visas."⁵¹

Det framstår som avgörande för elevinflytandet att hela undervisningssituationen kännetecknas av de kvaliteter som vi vill utveckla i Borås stads arbete med BFL. Om elever ger uttryck för att inflytandet minskar ju äldre de blir, är det en signal att vi behöver intensifiera arbetet med åter- koppling till eleverna och elevernas återkoppling till sina lärare.

Det framgår av rektorernas skattningar att många behöver utveckla att eleven själv håller sitt ut- vecklingssamtal. Eleverna tränas på flera håll i att hålla sina utvecklingssamtal men kunskapskra- ven behöver bli mer kända och elever och föräldrar mer medvetna. Frågan bör även ställas om det faktum att eleven håller i sitt utvecklingssamtal skulle vara en garant för inflytande. Det alltid en risk om man möter centrala frågor kring förhållningssätt endast med hantering. För att vara en indikator för inflytande måste eleven äga en djup förståelse vad den kan, vad den har lärt och vilka steg som ska tas för att komma vidare. Det kräver ett kontinuerligt arbete med en formativ undervisning. De skriftliga omdömen som fortsättningsvis ska ges till alla elever som inte får be- tyg är ett viktigt stöd i processen att elev och vårdnadshavare ges ett reellt inflytande.

Klassråd och elevråd

⁵¹ www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/vilka-mojligheter-och-risker-finns-med-elevinflytande-1.195587

När det gäller uppmuntran att delta i klassråd och elevråd uppger procent av eleverna i åk 4-6 att det stämmer bra eller mycket bra. procent av eleverna i åk 7-9 håller med om detta.

Det formella elevinflytandet är etablerat i form av klassråd och elevråd vilket nu finns på alla skolor. Detta är en fortsatt förbättring sedan rapporten 2014. Det är glädjande att se att flera rektorer lyfter undervisning, kunskapsinnehåll, BFL-arbetet och vad man lär sig som frekvent innehåll på klassråd och elevråd. När eleverna i klimatundersökningen besvarar frågan *Jag upplever att elevrådets (eller liknande inflytandeforum) arbete tas på allvar av skolan* svarar 85,2 procent av eleverna i åk 4-6 att det stämmer bra eller stämmer helt och hållet. För åk 7-9 är motsvarande siffra 65,6 procent. Det är en förbättring med 2 till 3 procentenheter för respektive stadium. När Borås Stads Ungdomsråd gjorde en kartläggning om elevråd våren 2010 svarade knappt 67 procent av de drygt 600 elever som besvarat enkäten att det fanns ett fungerande och synligt elevråd på deras skola. Det finns anledning att än en gång påminna om Ungdomsrådets ambition:

”100 procent av alla elever på en skola ska känna att deras elevråd fungerar, är synligt, utträttar saker och har en inflytelserik roll inom skolväsendet. Det är vår målsättning. Vi tror också att man på skolan måste öppna upp för en debatt om vad ett elevråd egentligen är, varför det bör finnas, vilken funktion rådet utgör, vad ett elevråd får göra och hur ett elevråd och en förbättrad elevdemokrati kan öka måluppfyllelsen.”

Forskning presenterad på Skolverkets webbsida [Forskning för skolan](#) visar att elevråden är viktiga även om elever har lågt förtroende för elevråd:

”Många elever, särskilt gymnasieelever och elever i grundskolans senare årskurser, har lågt förtroende för elevrådets möjligheter att utöva inflytande och väljer istället andra vägar när de vill påverka. Intresse för att delta är lågt och det är främst flickor som tar på sig att vara representanter. Många frågor som drivs i råden uppfattas som oriktiga och ointressanta, exempelvis behandlas sällan frågor nära knutna till undervisningen. Många elever tycker trots allt att det är viktigt att skolan har ett elevråd eller liknande. En studie bland högstadiungdomar visar också att när elever själva bildar aktionsgrupper så tar de efter elevrådets sätt att arbeta. Därmed utgör elevrådet en slags modell för hur man kan organisera sig och bedriva påverkansarbete.”⁵²

Vinster och risker med elevinflytande⁵³

”Om elever upplever reellt inflytande över undervisningens innehåll och hur den utförs har det visat att de lär sig mer, blir mer engagerade och tar mer ansvar. Hur undervisningen organiseras har dessutom inte bara betydelse för elevers inflytande i skolan. Genom att öva sig att delta för att agera för inflytande är eleven mer förberedd att agera för inflytande i kommande arbets- och föreningsliv. Det vill säga, det är troligt att en elev som lärt sig former för inflytande har lättare att organisera sitt arbete utifrån dessa former även i framtiden.”

Det är alltså en central uppgift för skolan som inte kan avverkas med enbart klassråd och elevråd i kalendarier. Men Skolverket tar även upp frågor kring risker med ett oreflekterat elevinflytande där ett oreflekterat överförande av ansvar till eleven kan förstärka sociala klyftor om man förutsätter att alla elever kan och vill ta ansvar, vara flexibla och initiativrika.

”I klassrummet innebär detta ofta att elever ställs inför en mängd val som kan medföra konsekvenser som lärare kanske inte förväntat sig. När verksamheter erbjuder elever valfrihet och personliga val skapas en oreflekterad social reproduktion och selektion grundat på elevers kulturella och sociala kapital. Många elevers val är helt enkelt kontraproduktiva.”

När eleven väljer enklare uppgifter än vad de skulle kunna klara och kraven på utmaningar uteblir får vi en ansvarsförskjutning som förstärker de sociala skillnaderna istället för att utjämna dem.

⁵² www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/hur-ser-elevers-inflytande-ut-i-praktiken-1.195590

⁵³ www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/hur-ser-elevers-inflytande-ut-i-praktiken-1.195590

Föräldrars inflytande

Föräldrars delaktighet i elevens utbildning i grundskolan

Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. (Lgr 11 kap 2.4)

Självskattning om föräldrars delaktighet

1. Vårdnadshavaren blir informerad om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Det finns fungerande forum för samråd på skolan där föräldrar har möjlighet till inflytande.
2. Vårdnadshavarna är förtrogna med verksamhetens mål. Vårdnadshavarnas synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av verksamheten. Eleven är i förväg medveten om innehållet om på utvecklingssamtalet.
3. Eleven själv håller i utvecklingssamtalet med stöd av läraren och vårdnadshavaren får veta hur man kan stötta sitt barns fortsatta utveckling. På så sätt upplever alla parter att det finns en delaktighet i barnets utbildning. Det finns ett stort engagemang från vårdnadshavare att delta i olika forum för inflytande.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ⁵⁴			2	6	2
Väster ⁵⁵		1 (5)	4	4	4
Öster		2	4	9	
Kommungem verks ⁵⁶		1			
Borås Stad	0 skolor (1)	4 skolor (5)	10 skolor (6)	19 skolor(26)	6 skolor (1)

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

Föräldrars delaktighet i sina barns lärande bedöms högt på flera skolor, men spridning finns. Att självskatta sin skola att vara på väg mot nivå 3 innebär att information från skolan till hemmet upplevs tydlig och begriplig av vårdnadshavarna, att utvecklingssamtal där individuella utvecklingsplaner skrivs finns samt att eleven själv håller i sitt utvecklingssamtal. En majoritet av skolorna ser till att eleven i förväg är medveten om innehållet på utvecklingssamtalet.

På 4 skolor bedömer rektor att man ännu inte nått fram till att vårdnadshavarna är förtrogna med verksamhetens mål eller att deras synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av verksamheten. God information är en förutsättning för att föräldrarna ska bli delaktiga.

I rektorens kommentarer lyfts värdet av att pedagogiska planeringar går med i veckomeddelanden, många olika former för samråd finns med representanter för alla klasser. Veckobrev och bloggar är vanligt förekommande och infobrev från rektor samt föräldramöten används för att informera vårdnadshavare. Bara några få rektorer nämner att man använder Borås Stads digitala lärplattform PingPong i kontakten med föräldrarna. Gemensamt är att många uttrycker att man inte når så många föräldrar som vore önskvärt och på skolor med många utlandsfödda föräldrar hindras kontakten med genom språksvårigheter.

⁵⁴ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁵⁵ Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁵⁶ CFL, Fjärding grundsär saknas i underlaget

Synpunkts- och klagomålshantering

Föräldrar känner till att man kan använda synpunkts- och klagomålshantering	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr ⁵⁷	2	4	4
Väster ⁵⁸	3	9	0
Öster	7	7	1
Kommungem verks ⁵⁹	1	1	
Borås Stad	13 skolor	21 skolor	5 skolor

Två tredjedelar av rektorerna bedömer att föräldrars kännedom om att man kan använda synpunkts- och klagomålshantering fungerar i stor eller mycket stor utsträckning. Av kommentarerna framgår att många har informerat på föräldramöten och i utskick till vårdnadshavarna samt att all information finns på hemsidan om möjligheten och uppmanar föräldrar att använda sig av funktionen. En rektor framhåller att det inte är många som använder sig av klagomålshantering, de kontaktar respektive pedagog eller rektor direkt. Några rektorer nämner också att det inte varit tydligt för personalen att detta ska förmedlas till hemmen.

Ökat föräldrainflytande

Åtgärder har vidtagits för att förbättra föräldrars möjligheter till inflytande.	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr ⁶⁰	2	5	3
Väster ⁶¹		10	2
Öster	5	8	2
Kommungem verks ⁶²	1		1
Borås Stad	8	23	8

Avseende att åtgärder har vidtagits för att förbättra föräldrars möjligheter till inflytande menar 80 procent av rektorerna att det fungerar i stor eller mycket stor omfattning. Åtgärderna för att förbättra föräldrars möjligheter till inflytande utgörs av föräldramöten och föräldraråd, förbättrade former för utvecklingssamtal med tydliga bedömningsunderlag och förståelse för kunskapskraven. Rektorerna lyfter dessutom utvecklade kanaler och forum för lättillgänglig information i form av bloggar, Ping Pong, Dexter, hemsida och mail. En rektor noterar att Borås Stad saknar ett system för att kommunicera med föräldrarna kring den kontinuerliga bedömningen.

⁵⁷ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁵⁸ Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁵⁹ CFL saknas i underlaget

⁶⁰ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁶¹ Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁶² CFL saknas i underlaget

Föräldrar har möjlighet att följa sitt barns kunskapsutveckling via webben (Dexter/Pingpong).	Ja	Nej
Norr ⁶³	8	2
Väster ⁶⁴	9	4
Öster ⁶⁵	6	6
Kommungem verks ⁶⁶		2
Borås Stad	23	14

Ping pong och Dexter

En majoritet av skolorna använder webbaserade verktyg för att ge föräldrar möjlighet att följa sitt barns kunskapsutveckling. Det är stora variationer i hur stor grad skolorna utnyttjar potentialen hos lärplattformen Pingpong och hos Dexter. De som kommit en bit på väg har dokumentation av elevers måluppfyllelse i Dexter-modulen, där resultaten och matriser kan ses av föräldrar. Man har även gjort utskick med matriser till årskurser som får betyg där vårdnadshavarna kan se vad som legat till grund för höstens betyg. Rektorer beskriver hur arbetet med Dexter utvecklas och att elever åk 1-5 får sina omdömen i Dexter. Insatser för att fler lärare skall använda planeringsverktyget i Dexter är på gång på flera enheter. Det finns även skolor som inte har kommit igång med Pingpong alls.

Analys

I läroplanen för grundskolan står att *alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet*. Föräldrars delaktighet i sina barns lärande bedöms högt på flera skolor, men spridning finns. Att självskatta sin skola att vara på väg mot nivå 3 innebär att skolan är på väg mot att det finns en delaktighet i barnets utbildning och vårdnadshavaren får veta hur man kan stötta sitt barns fortsatta utveckling. Det finns ett stort engagemang från vårdnadshavare att delta i olika forum för inflytande. Dit är enligt rektorens skattning 25 av 39 grundskolor på väg eller rentav framme.

Av föräldrasvaren i klimatundersökningen framgår att 90,2 procent av föräldrarna i åk F-3 svarar positivt på påståendet *att samarbetet mellan hem och skolan är bra*, vilket är en liten förbättring sedan förra mätningen. På påståendet om *föräldrarnas synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av undervisningen* är det 59,1 procent av föräldrarna i åk F-3 som tycker att det stämmer ganska bra alternativt helt och hållet. Det är ett kraftigt ras från förra mätningen 80 procent.

⁶³ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁶⁴ Daltorpskolan 7-9 saknas i underlaget

⁶⁵ Myrås, Aplared och Fjärding saknas i underlaget

⁶⁶ CFL saknas i underlaget

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslag

- Hur och när ges elever inflytande och möjlighet till delaktighet i er undervisning? Vad har de inflytande över och vad är de delaktiga i? När blir inflytande och delaktighet svårt?
- Hur kan klassrådet utvecklas till att bli ett forum där alla elever kan ha inflytande?

Rektor

- Vilken fortbildning behöver personalen när det gäller inflytande?
- Hur kan kollegialt lärande med fokus på det egna förhållningssättet ske?

Huvudman

- Finns det kommungemensamma behov av att utveckla arbetet i grundskolan?

Värdegrund på Fritidshemmet

Självskattning om värdegrundsarbete på fritidshemmet

1. Personalen använder sig av elevernas vardagserfarenheter för att samtala och reflektera kring demokratiska värden. Det finns inget väl fungerande system för hantering av konflikter. Det förebyggande arbetet är inte förankrat hos alla.
2. Det finns väl fungerande verktyg för t ex konflikthantering. Värdegrundsarbetet bidrar till att en god stämning finns på fritidshemmet. Personalen lägger stor vikt vid att eleverna har kunskap och insikt om vilka de grundläggande värderingarna är. Personalen är medvetna om sin roll som förebilder och visar i ord och handling att all verksamhet omfattas av de grundläggande demokratiska värderingarna.
3. Personal på fritidshemmet har ett väl fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap när det gäller normer och värden ökar både hos elever och personal. Det framgår tydligt att fritidshemmet aldrig är beredd att acceptera någon form av intolerans. Det finns en medveten strävan att motverka segregation och främlingskap redan i hur fritidshemmets verksamhet organiseras.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr67		1	1	6	
Väster		3	2	6	1
Öster		1	4	8	1
Kommun- gem. Verks. ⁶⁸				1	
Borås Stad	0 fritidshem	5 fritidshem	7 fritidshem	21 fritidshem	2 fritidshem

På 23 av 35 fritidshem bedömer rektorerna att personalen på fritidshemmet är på väg mot eller har nått ett väl fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap när det gäller normer och värden ökar både hos elever och personal. I sina kommentarer lyfter rektorerna att värdegrundsarbete sker kontinuerligt på fritidsavdelningarna. De framhåller att de arbetar mycket med detta på fritids men att ständiga personalförändringar och obehörig personal försvårar arbetet. Med många nya pedagoger på fritidshemmet behöver arbetet förankras och i en del fall startas om. Då personalen i flera fall är utspridd på flera olika avdelningar och har begränsat med planeringstid innebär det utmaningar för verksamheten. Det finns en god stämning på fritidshemmet och personalen lägger stor vikt vid att eleverna har kunskap och insikt om vilka de grundläggande värderingarna är. Några rektorer lyfter ambitioner att göra fritidspersonalen mer självständig i frågor som rör schema, frånvaro och organisation. Andra rektorer pekar på betydelsen av stötta och visa fritidshemmets värde genom att rektor deltar i fritidshemmets arbetslagskonferenser. En rektor beskriver ett upplägg med stormöten där eleverna ges inflytande över inköp, planering av aktiviteter och samtal om hur man ska vara mot varandra.

Analys

I klimatundersökningen finns påståendet *På mitt barns fritidshem får jag tillräcklig information om hur mitt barn har det på fritids*. Av de föräldrar som besvarat enkäten anser 63,8 procent att detta stämmer helt och hållet eller stämmer bra. Det är en försämring sedan 2014 med 10 procentenheter.

⁶⁷ Asklandaskolan saknas i underlaget

⁶⁸ CFL och Fjärding sarskola saknas i underlaget

Flera rektorer nämner i kommentarerna att det är lågt engagemang bland föräldrarna. Enligt de bedömningar rektorer i Borås har gjort framkommer att många rektorer tycker att det här är ett område som man behöver arbeta mer med. På frågan *På mitt barns fritidshem ges jag som förälder möjlighet att påverka verksamheten* svarar 37 procent att det stämmer helt eller nästan under, en klar nedgång från 57 procent 2014. Hela 36,1 procent av föräldrarna har svarat vet ej och 26,6 procent att det stämmer dåligt eller inte alls att de ges möjlighet att påverka verksamheten.

Läroplanen lyfter fram samarbete med barnets vårdnadshavare och föräldrar. Ett gott samarbete är en självklar del av fritidshemmets verksamhet och en viktig kvalitetsfaktor. I fritidshemmet är ett nära samarbete en viktig förutsättning för att barnet skall uppleva kontinuitet i sin tillvaro i hem och fritidshem. Samarbetet är även en förutsättning för att verksamheten skall kunna bygga på barnets erfarenhet och livsvillkor. Det är personalens ansvar att det finns ett samarbete med vårdnadshavare och föräldrar. Det är en låg andel föräldrar som menar att de ges möjlighet till inflytande och det har försämrats sedan föregående kvalitetsredovisning.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslag

- Hur kan vi skapa en samsyn i värdegrundsarbetet fritidshem-skola?

Rektor

- Hur kan vi skapa en samsyn i värdegrundsarbetet fritidshem-skola?

Behov att lyfta till huvudman

Följande behov lyfts av rektorerna i stadsdelarna:

Stadsdelen Norr

Till den politiska nivån

Vi tror att vi skulle kunna förebygga att elever hamnar snett, både socialt och kunskapsmässigt, om det fanns möjlighet att ge elever särskilt stöd i tillräcklig utsträckning. Som det ser ut nu har vi otillräckliga resurser för det arbetet och det får konsekvenser för den enskilda eleven och för trygghet och studiero på skolorna.

Till förvaltningsnivån

OL önskar en storföreläsning utifrån normkritiskt förhållningssätt uppdelat i skola och fritidshem.

Stadsdelen Väster

Till den politiska nivån

Många skolor är oerhört trångbodda vilket skapar en dålig arbetsmiljö och detta påverkar studieron och skolresultat. Borås Stad behöver ta ett samlat grepp kring denna fråga och denna fråga måste tas på allvar. Studieron och skolresultaten påverkas också negativt av den dåliga arbetsmil-

jön som beror på slitna lokaler. Resurserna behöver ökas om skolorna ska leva upp till sina uppdrag. Det råder brist på lärare och skolpsykologer mm. Löneläget gör det svårt att rekrytera.

Till förvaltningsnivån

Det är för mycket i skolans värld – uppdraget är för stort vilket medför att man måste kompromissa. Det skapar stress och inte kvalitet. Man måste, på alla nivåer, börja sälla i vad som måste göras. Den nya organisationen skapar oro inte bara på förvaltningarna. Även om man inte söker en ny tjänst innebär denna förändring också påverkan på enhetsnivå. För rektorerna innebär organisationsförändringen nya kollegor, nya personer som arbetar i stödfunktionerna och eventuellt en ny chef. Rektorerna upplever att detta har negligerats. Det finns önskemål om att i högre grad arbeta med Borås Stads resultat i förhållande till andra kommuner i Sverige snarare än att jämföra stadsdelarnas resultat när samtliga rektorer träffas. Stadsdelars jämförelse kan arbetas mer med på områdesnivå. Det är viktigt att värna om den gemensamma tiden. När det är utbildningar/möten för alla chefer/rektorer bör det i högre grad planeras utifrån chefernas behov.

Stadsdelen Öster

Till den politiska nivån

Mindre skolor blir särskilt sårbara när nyckelpersoner i arbetet med likabehandling och skolans värdegrund slutar. Som en del av den analysen gör vi en koppling till rådande lärarrörlighet och det svåra rekryteringsläget. Det behöver därför finnas en hög beredskap för rekrytering av lärare i Borås Stad.

Vissa skolor som tagit emot många nyanlända elever gör stora ansträngningar för att säkerställa ett förebyggande socialt klimat. Andra skolor har samma utmaning utifrån stora klasser. Det är viktigt att arbetet med att förebygga det sociala klimatet får rätt förutsättningar.

Till förvaltningsnivån

Det är viktigt att även personal som kommer utifrån, t.ex. från CFL, bakar in värdegrundsfrågor i sin undervisning. Det finns ibland pga. bristande utbildning olika syn på elevinflytande.

Det har överlag varit låg svarsfrekvens i skolklimatundersökningen, vilket gjort att skolor inte fullt ut kunnat använda dessa resultat som underlag i utvärderingen av sitt värdegrundsarbete.